

Chávez'in mirası*

Sungur Savran

Venezüella'nın yoksul halkının başı sağ olsun. Dünya çapında sosyalist hareket içindeki Chávez taraftarlarının da. Acılarına saygımız sonsuz. Üstelik Venezüella'nın burjuvalarının önemli bir bölümünün, özellikle de Miami'ye yerleşip fırtınayı atlatmayı bekleyen, şimdi de ülkeye geri dönüp daha az riskli bir ortamda halkı sömürmek amacıyla valizlerini hazırlamakta olan zenginlerin şimdi kutlama heyecanı içinde olduğunu da biliyoruz. Chávez yoksulların dostuydu. Chávez emperyalizmle takışmayı göze almıştı. Chávez bu nedenlerle kendi ülkesinin burjuvazisi içinde sayısız düşman edinmişti.

Ama ne yoksulların bir siyasi önderi sevmesi, ne de burjuvaların önemli bölümünün ondan nefret etmesi o insanı sosyalist ya da devrimci yapar.

Şimdi dünyada ve Türkiye'de sosyalistler arasında Chávez'in ölümüyle Venezüella "devrimi"nin büyük önderini yitirdiği, "21. yüzyıl sosyalizmi"nin öksüz kaldığı, büyük bir sosyalizm deneyiminin geleceğinin tehlikeye girdiği vb. vb. söylenecek. Chávez yerlere göklere sığdırılamayacak. Bu ağıtlar

*Bu yazı Chávez'in ölümünün hemen ardından www.gercekgazetesi.net sitesinde yayınlanmıştır.

maalesef Chávez'ten ziyade onları yakacak olan sosyalistlerin, devrim ve sosyalizm kavrayışlarına ağıt olarak okunmalı.

İnsanın 21. yüzyılın başında sosyalizmin prestiji henüz yerlerde dolaşırken kendine “sosyalist” adını takması elbette takdir edilecek bir şey. Ama Marx ve Engels'in *Alman İdeolojisi* kitabından beri biliyoruz ki, insanlar kendilerini nasıl gördüklerine bağlı olarak değil, gerçekte oldukları gibi değerlendirilmeliler. Chávez kendine sosyalist demiş olabilir, uyguladığı politikanın da 21. yüzyıl sosyalizmi olduğunu ileri sürmüş olabilir. Bunun geçerliliği ancak Chávez'in politikasına nesnel temelleri açısından bakılarak sınanabilir.

Olgular şunlardır. Chávez 15 yıla yakın iktidarda kalmıştır. Bu 15 yıl içinde Venezüella devletinin yapısında yapılan tek değişiklik başlarda bir burjuva anayasasının yerine başka bir burjuva anayasasının kabul edilmesi olmuştur. Venezüella ordusu yapısını olduğu gibi korumaktadır. Daha ilginç, başlarda bazı darbeci eğilimlerle karşılaşmış olsa bile, son zamanlarda Chávez'i destekleyen ana odaklardan birinin silahlı kuvvetler olmasıdır. Sosyalizm ve devrim kelimelerini yan yana kullananlar, Marksizm'le bir ilişkileri olduğunu iddia ediyorlarsa, sosyalist devrimin devlet aygıtını bulduğu gibi kullanamayacağını, bu aygıtı parçalayarak yeni bir devlet aygıtı kurması gerektiğini bilirler. Bu sadece teoride böyle değildir. 20. yüzyılın bütün deneyimi, Ekim devriminden başlayarak, Çin devriminden geçerek Küba devrimine uzanan bütün sosyalist devrim deneyimleri, bu Marksist görüşün geçerliliğini pratikte kanıtlamıştır. Şimdi dünya sosyalist hareketinde büyük bir çoğunluk, Chávez yönetiminde Venezüella'da yaşanan deneyimin bir sosyalist devrim olduğunu söylüyor. Ama tabii 21. yüzyıl sosyalizmi! Oysa biz yukarıda 20. yüzyıl deneyiminden söz ettik. Yani biz geçmişte yaşıyoruz, onlar bugünü kavramışlar! Marksizmin devlet ve devrim teorisi artık geçerli değil. Bütün bu tartışmanın başka bir anlamı var mı? İnsan Marksizmin artık geçerli olmadığını (ya da hiçbir zaman geçerli olmamış olduğunu) söylemeden nasıl Venezüella hakkında sosyalist ve devrimci sıfatlarını kullanır?

Bunu yapanlar, neye hizmet ettiklerini fark ediyorlarsa durum vahimdir. Ama hiç sanmıyoruz. Bu dev yanlıta rol oynayan sadece moralsizlik, kafa karışıklığı ve bir şeylere tutunma telaşdır. Böyle olduğunu ummak istiyoruz en azından. Çünkü Chávez Venezüella'sının bir sosyalist devrim deneyimi yaşadığını savunmak demek, devlet aygıtına dokunmadan seçimler yoluyla işçi sınıfı iktidarı kurulabileceğini söylemek demektir. İnsan ne yaptığını bilerek bunları söylüyorsa, burjuvaziye hizmet ediyor olur. Ama hiç olmazsa

bazı akımlarda bunun bilinçli yapılan bir şey olmadığını düşünüyoruz.

Devletin yanı sıra ekonomiye de değinelim. Chávez'in yaklaşık 15 yıllık iktidarında ekonominin bazı önemli kesimleri kamulaştırılmış ya da kamu kontrolü altına alınmıştır. Bazı banka veya işletmeler de şu ya da bu nedenle cezalandırıcı kamulaştırma işlemlerine maruz kalmıştır. Ama Venezüella burjuvazisi ayaktadır. Ekonomi bütünüyle kapitalisttir. Bankalarıyla, sanayi kuruluşlarıyla, finans kapitaliyle, borsasıyla, kapitalist tarzda uluslar arası ilişkileriyle Venezüella kapitalist bir ekonomik yapıya sahiptir. Eskiler bir şey kırk kere söylenirse olur dermiş. "21. yüzyıl sosyalizmi" lafı kırk kere tekrarlanınca bildiğimiz Marksist kapitalizm tanımı değişiyor ve sanki sihirli bir değnek değmişçesine Venezüella birden sosyalist mi oluyor? Aa, tabii, 21. yüzyıl sosyalizmi başka türlü olabilir. Sadece kapitalist devleti muhafaza ederek değil, kapitalist sınıfı ortadan kaldırmadan da kurulabilir 21. yüzyıl sosyalizmi. Ne de olsa Marksizmin yanlışlığı kanıtlanmamış mıdır?

21. yüzyıl sosyalizmini Marksizmle hesaplama, hatta daha önceki sosyalizmden farkını bile tanımlamadan savunmak, Marksizmden vazgeçmiş olduğunu örtülü olarak söylemektir. Bunun nedenlerini yukarıda açıkladık.

Burada söylenenlere karşı kimileri "gerçekçilik"ten, yapılan işlerin görmezlikten gelinmesinin yanlışlığından, halkın somut kazanımlarından, Chávez'in dünya çapında yarattığı olumlu rüzgârdan, Küba ve Castro ile kurduğu ilişkiden dem vuracaktır. Dikkat! Biz Chávez'in sosyalist veya devrimci olmadığını savunmak için yaptıklarını inkâr etmek zorunda değiliz. Evet, Chávez ABD'ye zaman zaman kafa tutmuştur. Evet, Chávez yoksul halka eğitim, sağlık, konut, yoksulluk yardımı ve başka konularda önemli miktarda kaynak aktarmıştır. Evet, Chávez Venezüella'nın petrolünden yabancı petrol tekellerinin daha az, Venezüella'nın daha çok yararlanması için mücadele etmiştir. Evet, Chávez Latin Amerika çapında ABD emperyalizminden görece olarak daha bağımsız duracak bir ("Bolivarcı") hareket yaratmaya çalışmıştır. Evet, bunun etkisi altında Bolivya'da, Ekvador'da, Nicaragua'da, Salvador'da daha "sol", emperyalizme karşı daha mesafeli, halka daha merhametle yaklaşan yönetimler iktidara gelmiştir. Evet, Chávez ABD'nin yalıtılmaya çalıştığı Küba ile karşılıklı destek ve saygıya dayanan sıcak ilişkiler kurmuştur.

Ama bunların hangisi sosyalizmdir? Hangisi "devrim" olarak nitelenebilecek bir atılımdır? Cevap bekliyoruz. Yoksa kimseden "gerçekçilik" dersi almaya niyetimiz yok. "Gerçekçilik" somut koşullara uygun politika yap-

maktır. Yoksa yaptığımız politikaya yalan ve süslü adlar takmak değil!

Biz Chávez'in sosyalist veya devrimci olmadığını savunmak için yaptıklarını inkâr etmek zorunda değiliz dedik. Ama Chávez'in sosyalist veya devrimci olduğunu savunanlar bizim yukarıda anlattıklarımızı ya da Chávez'in çevresinde oluşan "ilerici" yönetimler dizisinin (Bolivya'da Morales, Ekvador'da Correa, Nikaragua'da Ortega vb. vb.) kapitalist hükümetler olduğunu, Chávez'in Venezüella'yı Latin Amerika'nın kapitalist ortak pazarı Mercosur'a üye yaparak kapitalizme daha da sıkı bağlarla bağladığını ve daha binlerce şeyi inkâr etmek zorundadırlar. Çünkü bunlarla "sosyalizm" veya "devrim" olmaz!

Chávez ABD emperyalizmiyle çelişki içine girmiştir, çünkü Venezüella burjuvazisinin bağrında belirli bir konjonktürde ulusal çıkarların savunulması ve yoksul halkın taleplerinin kısmen de olsa karşılanması bir siyasi ihtiyaç haline gelmiştir. Venezüella için bu ihtiyaç 1989'da *Caracazo* olarak bilinen ve hunharca bastırılan halk ayaklanmasından sonra doğmuştur. Chávez bu ayaklanmanın bir ürünüdür. Şansını önce askeri darbeyle denemiş, başaramayınca parlamenter yola dönmüştür. 1998'de seçildikten sonra, *Caracazo*'nun ortaya koymuş olduğu ihtiyaçları Venezüella burjuvazisinin sınıf hâkimiyetinin ihtiyaçlarıyla birleştirerek ilerici bir politika izlemiştir. Bunu mümkün kılan da Venezüella'nın petrol zengini olması ve petrol fiyatının Chávez döneminde genel olarak çok yüksek seyretmiş olmasıdır. Bu kadar! Latin Amerika tarihinde Chávez'den çok daha ilerici ve anti-emperyalist adımlar atan burjuva milliyetçileri vardır (en başta Arjantin'de General Perón.) Ama bu onların burjuva milliyetçisi karakterini değiştirmemiştir.

Biz devrimci Marksistler Chávez'in sosyalist ve devrimci olmadığını bu kadar güçlü biçimde vurguluyorsak, bunun nedeni teorik titizlik veya dogmatizm değildir. Bunun nedeni şudur: Chávez'i desteklemek, burjuvazinin peşine düşerek işçi sınıfının bağımsızlığını devrimci bir parti inşası yoluyla sağlama görevinden istifa etmek demektir. Venezüella işçi hareketi muhtemeldir ki bunun bedelini (Arjantin'de Peronizm örneğinde olduğu gibi) on yıllar boyu ödeyecektir.

Chávez'in toprağı bol olsun. Arkasından isteyen istediğı kadar ağlasın. Ama sosyalizm ve devrim adına değil. Halka yalan söylemeyin!